

De Eerste Wereldoorlog in jouw gemeente?

Je staat er niet alleen voor!¹

De voorbije maanden zijn er heel wat initiatieven voorgesteld die lokale erfgoedwerkers willen ondersteunen bij een project over de Eerste Wereldoorlog. Zo is er inmiddels een arsenaal aan inspiratiegidsen, websites, bronnen- en literatuuroverzichten voorhanden. Dan zijn er nog een aantal speciale W.O.I-subsidielijnen en zelfs aangepaste logo's en 'herinneringslintjes' die je kunt aanvragen. Een onbedoeld gevolg van al deze initiatieven is dat vele lokale erfgoedwerkers het bos door de bomen niet meer kunnen zien. In deze bijdrage geef ik een aantal tips en aandachtspunten voor een lokaal project over de Eerste Wereldoorlog. Daarbij bespreek ik de belangrijkste projecten en initiatieven waar erfgoedverenigingen terecht kunnen voor steun of begeleiding. De concrete literatuurverwijzingen en weblinks staan telkens in een kadertje beschreven.

14-18 van dichtbij

Deze bijdrage is de neerslag van de cursusreeks '14-18 van dichtbij' die plaatsvond in het voorjaar van 2013. In deze reeks konden lokale erfgoedwerkers inspiratie opdoen voor een lokaal W.O.I-project en kregen ze informatie over nieuwe inzichten en tendensen in het historisch onderzoek naar de Eerste

Wereldoorlog. Deze vorming was een samenwerking tussen Heemkunde Vlaanderen, FARO, het Instituut voor Publieksgeschiedenis, het Vlaams Vredesinstituut en werd ook ondersteund door de provincies.

1. De inhoud: het dagelijks leven van de gewone mens

De volgende jaren zullen tientallen projecten de meest uiteenlopende facetten van de Eerste Wereldoorlog belichten. We merken dat heel wat van deze projecten zullen focussen op het dagelijkse leven van de gewone mens tijdens deze oorlog.

Het dagelijks leven als inspiratiebron

Het dagelijks leven is om meerdere redenen een interessante invalshoek. In de eerste plaats heeft dit thema een groot publiekspotentieel. Dat bleek enkele jaren geleden nog uit een onderzoek van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. In 2010 vroeg FARO aan 5000 Vlamingen welke types van erfgoed (beleving) en welke historische thema's hen het meeste interesseren. Uit dit onderzoek bleek heel duidelijk dat een groot deel van de bevolking – bijna 40 procent – sterk geïnteresseerd is in de geschiedenis van het dagelijks leven van de gewone mens. Verhalen en ervaringen van gewone mensen maken het verleden nu eenmaal concreter en herkenbaarder.

Dit is ook een tendens in het historisch onderzoek. De voorbije jaren is er aan de universiteiten nogal wat nieuw historisch onderzoek verricht over de Eerste Wereldoorlog. Ook hier zien we dat de meeste onderzoeken gaan over de mentaliteit, de cultuur, alledaagse handelingen of individuele gedragingen en belevingen. Kortom, er is ook in de academische wereld een sterke interesse in de sociale en culturele geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog. Voor een actuele stand van het historisch onderzoek bestaan er ook een aantal websites. Op de website van de *International Society for First World War Studies* bijvoorbeeld staat een mooi overzicht van de stand van het onderzoek naar de oorlog in de betrokken landen.

Waarover gaat het?

Kortom, het dagelijks leven is een toegankelijke en hedendaagse insteek voor een lokaal project over De Eerste Wereldoorlog. Maar het is geen gemakkelijk onderwerp. Want het dagelijks leven, wat is dat nu precies? Je zou kunnen zeggen dat het dagelijkse leven alle handelingen omvat die het leven vormgeven en structuren. Het gaat om eten en drinken, lief en leed, zingen en feesten, vrije tijd en het gezinsleven. Maar ook om bezorgdheden om de toekomst, frustraties over de heersende klassen

en onbegrip tegenover andere bevolkingsgroepen. Deze besognes zijn van alle tijden en horen ook bij het dagelijks leven.

Het identificeren van al deze gedragingen is echter niet evident. Het alledaagse is zo vanzelfsprekend, dat het niet gemakkelijk is om er een aparte studie aan te wijden. In december 2012 hebben het Instituut voor Publieksgeschiedenis en het Vlaams Vredesinstituut een inspiratiegids uitgegeven. Daarin vind je allerhande kapstukken, ideeën en aandachtspunten voor wie een project over het dagelijks leven wil opstarten. In 2009 publiceerde FARO ook nog de brochure ‘Gemene Geschiedenis’. Die brochure ging niet enkel over de Eerste Wereldoorlog, maar bevat ook een aantal insteken voor wie zich wil toeleggen op de geschiedenis van het dagelijks leven.

Meer weten?

G. NATH en M. VAN ALSTEIN, *14-18 van dichtbij. Inspiratiegids voor lokale projecten over de Grote Oorlog*, ACCO, 2012 (te bestellen via www.acco.be).

B. DE NIL en G. VERCAUTEREN, *Gemene Geschiedenis. Inspiratiegids voor het onderzoek naar het dagelijks leven van het ‘gewone’ volk (1799-1918)*, FARO, 2012 (te bestellen via info@faronet.be).

T. JACOBS en G. VERCAUTEREN, *Het dagelijks leven tijdens de Eerste Wereldoorlog. 100 jaar Grote Oorlog (2014-2018)*, Vlaamse overheid, 2011 (gratis te downloaden via www.faronet.be).

A. VANDER STICHELE, ‘Vlamingen en het verleden. Een bevolkingsonderzoek naar erfgoedbeleving in Vlaanderen’, in: *FARO. Tijdschrift over cultureel erfgoed*, 4 (2011) 3, pp. 17-35 (gratis te downloaden via www.faronet.be/tijdschrift).

International Society for First World War Studies:
www.firstworldwarstudies.org.

Aandachtspunten

Het onderzoek naar het dagelijks leven bevat ook een aantal valkuilen. In de eerste plaats mag deze focus natuurlijk niet betekenen dat je vervalt in een

feitelijke beschrijving van een aantal dagdagelijkse handelingen. De uitdaging bestaat er vooral in om aan de hand van kleinere gebeurtenissen bredere historische ontwikkelingen in beeld te brengen. Of zoals professor Jan Art het al een hele tijd geleden verwoordde: ‘Bijna ieder gegeven kan aldus als een symptoom van diepere verschuivingen geïnterpreteerd worden, als top van een ijsberg, en het is aan de historicus die achterliggende werkelijkheid tot leven te wekken.’²⁷

In dit kader kan het bijvoorbeeld interessant zijn om te bestuderen wat de impact was van de Grote Oorlog op het dagelijks leven van de gewone mens. Om deze impact te kunnen inschatten, is het uiteraard belangrijk om een zicht te hebben op het leven vóór de Eerste Wereldoorlog. Zo zijn er dit jaar een aantal projecten uitgewerkt die, precies met het oog op 100 jaar Grote Oorlog, specifiek stilstaan bij het dagelijks leven in 1913.

Meer weten over 1913?

Het dagelijks leven. Geen alledaags verhaal.

Een heel aantal erfgoedpartners uit Limburg hebben samengewerkt aan deze publicatie, die een mooi beeld geeft van het dagelijks leven in deze provincie in de jaren 1900. Bijzonder is vooral de manier waarop deze publicatie tot stand is gekomen: alle Limburgse erfgoedverenigingen werden uitgenodigd om in een korte bijdrage een aspect van het dagelijks leven in hun gemeente te belichten. Je kan dit boek bestellen bij Heemkunde Limburg (www.heemkunde-limburg.be) of een Limburgse erfgoedcel (zie: www.erfgoedcellen.be).

Het dagelijks leven vóór de Eerste Wereldoorlog

Dit is een project van de Erfgoedcel CO7 (Zuidelijke Westhoek). Erfgoedorganisaties die willen werken rond 1913, kunnen zelfs subsidies krijgen voor een lokaal project.

Zie: <http://www.erfgoedcelco7.be/product.php?prodid=5278&&catid=41&lang=NL>.

Dossier ‘1913’

In 2012 verscheen in het decembernummer van FARO. Tijdschrift voor cultureel erfgoed een volledig dossier over ‘1913’. Je kan dit dossier gratis downloaden via www.faronet.be/tijdschrift.

Een tweede valkuil is dat je onvoldoende oog hebt voor de verschillen in de manier waarop mensen hun dagelijks leven 'beleefden'. Of anders geformuleerd: je kan niet zomaar een verhaal vertellen over hét dagelijks leven in hét bezette België. Een eerste belangrijk onderscheid in het bezette België was dat tussen het gouvernement-generaal en het Etappegebied. Het Etappegebied omvatte West-Vlaanderen, het grootste deel van Oost-Vlaanderen, het westen van Henegouwen en het zuiden van Luxemburg. Dit gebied stond onder militair gezag dat een zeer strak regime oplegde. Vanzelfsprekend had dit ook een impact op het dagelijks leven. Een ander algemeen verschilpunt was dat tussen stad en platteland. Plattelandsbewoners hadden over het algemeen minder zwaar te lijden onder de oorlog dan de stedelingen. Zij konden vaak zelf in wat voedsel voorzien of zichzelf enigszins verrijken via smokkel. Het gevolg was ook dat in de steden de anti-Duitse gevoelens veel sterker leefden dan op het platteland.

Ook binnen één enkele stad of gemeente waren er grote verschillen. Een lokale gemeenschap vormde immers geen uniform geheel, maar bestond uit verschillende groepen die de oorlog vaak op een andere manier beleefden. De oorlogservaringen van een fabrieksbaas waren anders dan die van een plattelandsarbeider, die op zijn beurt de oorlog anders beleefde dan een arbeider bijvoorbeeld. Wie werkt rond de Eerste Wereldoorlog in zijn of haar gemeente moet oog hebben voor deze verschillen. Historici spreken in dit verband ook wel van meerstemmigheid. Dit betekent dat je de verschillende standpunten van de betrokkenen aan bod laat komen, zelfs als die elkaar tegenspreken. Door zowel arbeiders als burgers, mannen en vrouwen, Duitsers als Belgen op te sporen en aan het woord te laten, geef je verschillende perspectieven mee op de bezetting. Zo krijg je uiteindelijk een heel divers, maar ook een genuanceerd en rijkgeschakeerd beeld van de Eerste Wereldoorlog in je gemeente.

Wil je meer weten over 'meerstemmigheid' en hoe je verschillende perspectieven kunt inbouwen in je project? Raadpleeg dan zeker de inspiratiegids van het Vlaams Vredesinstituut en het Instituut voor Publieksgeschiedenis. Meerstemmigheid vormt de rode draad van deze bundel.

2. Het materiaal: bronnen en erfgoed

Ontelbaar zijn de bronnen over de geschiedenis van België tijdens de Eerste Wereldoorlog. Ze zijn ech-

ter weinig bekend en liggen verspreid over een groot aantal bewaarinstellingen en musea. Daarom publiceerde het Algemeen Rijksarchief enkele jaren geleden een archievenoverzicht over de Eerste Wereldoorlog in België. Deze gids is op dit moment het meest volledige overzicht. Je kan die bovendien (gratis) raadplegen via de website van het Algemeen Rijksarchief.

Heb je specifiek interesse in landbouw en voeding tijdens de Eerste Wereldoorlog? Onlangs heeft het Centrum voor Agrarische Geschiedenis een onderzoeksgids voorgesteld 'Boeren, boter en bezetters'. Deze gids informeert over waardevolle archieven en bronnen met betrekking tot landbouw, voeding en de Eerste Wereldoorlog. Ook de relevante literatuur wordt in deze publicatie opgelijst en verzameld.

Naast deze algemene en thematische overzichten, zijn er ook nog een aantal gidsen verschenen voor een bepaalde stad of streek. Zo heeft de provincie Limburg onlangs nog een bronnenoverzicht gepubliceerd specifiek voor de eigen provincie. Ook voor het Meetjesland en Haspengouw bestaan er speciale overzichten.

Meer weten?

A. VANDENBOSCH, M. AMARA en V. D'HOOGHE, *Guide des sources de la Première Guerre Mondiale en Belgique - Archievenoverzicht betreffende de Eerste Wereldoorlog in België*, Algemeen Rijksarchief, 2010, (gratis te downloaden via http://arch.arch.be/content/view/1011/lang,nl_BE).

B. DEMASURE, *Boeren, boter en bezetters. Onderzoeksgids landbouw, voeding en Eerste Wereldoorlog*, CAG, 2013, (te bestellen via contact@cagnet.be).

Limburg 1914-1918. *Kleine verhalen in een Grote Oorlog*, PCCE, 2013, (te bestellen via PCCE@limburg.be).

S. HUYSMAN en E. VAN DEN BROECK, *De Eerste Wereldoorlog in het Meetjesland. Een thematische synthese*, Artoria bvba, 2011, (gratis te downloaden via www.eerstewereldoorlogmeetjesland.be).

R. NIJSEN en N. CEUNEN, *Onderzoeksgids voor de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog in Haspengouw*, Erfgoedcel Sint-Truiden en Erfgoedcel Tongeren, 2011 (gratis te downloaden via www.erfgoedcelhaspengouw.be).

Een voordeel van de hele herdenkingshause is dat er momenteel heel veel waardevol materiaal ook via het internet wordt vrijgegeven. Om enkele voorbeelden te geven:

Noodgeld

© Museum van de Nationale Bank van België, Brussel.

Noodgeld is een betaalmiddel dat ontstond door het nijpende geldtekort in de Eerste Wereldoorlog. Verschillende gemeentebesturen, plaatselijke hulporganisaties en bedrijven gaven daarom hun eigen biljetten en munten uit. Omdat dit noodgeld een interessante bron voor onderzoek is, heeft het Museum van de Nationale Bank zijn collectie online ontsloten. In het meest recente nummer van Tijd-Schrift, het magazine van Heemkunde Vlaanderen, is overigens nog een bijdrage verschenen over het potentieel van deze bronnen voor lokale W.O.I-projecten.

Clandestiene pers

Kranten zijn uiteraard een heel belangrijke bron voor wie onderzoek wil doen naar het dagelijks leven. Eind 2012 lanceerde het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij www.warpress.cegesoma.be. Deze website leidt je binnen in de wereld van honderden Belgische kranten die gedurende de twee wereldoorlogen in het geheim werden geschreven, gedrukt en verspreid. Je vindt er ook achtergrondinformatie over de gecensureerde en de clandestiene oorlogspers in België.

Beeld- en krantenmateriaal

De voorbije jaren is er heel wat beeld- en krantenmateriaal gedigitaliseerd en ontsloten via het internet. Denk daarbij vooral aan de vele krant- en beeldbanken die zijn verbonden aan een erfgoedcel. De meeste van deze beeldbanken zijn niet specifiek gewijd aan de Eerste

Wereldoorlog, maar vanzelfsprekend kan je er wel heel veel materiaal terugvinden over de oorlog. Een overzicht van deze beeldbanken vind je op de website van FARO.

Meer weten?

Over noodgeld

- www.nbbmuseum.be/nl/catalogue/necessity-money
- P. DEGRAEVE, 'Geld in nood. Gemeentelijke noodgeld tijdens de Eerste Wereldoorlog', in: Tijd-schrift. Heemkunde en lokaal-erfgoedpraktijk in Vlaanderen, 2013 (3), 1, pp.7-27.

Over clandestiene pers

Clandestiene pers: www.warpress.cegesoma.be

Over beeld- en krantenmateriaal

Overzicht digitale collecties: www.faronet.be/web-links/beeldbanken

3. De sprong van inhoud naar vorm

Hoe begin je nu aan een geslaagd publieksgericht project over de Eerste Wereldoorlog. Net zoals bij elk project komt het erop aan om je eerst af te vragen: wat wil ik bereiken met dit project? Welke acties wil ik precies op touw zetten? En wie wil ik daarmee bereiken? Kortom, hoe pak ik het aan? Hieronder geef ik nog enkele tips en aandachtspunten mee voor wie specifiek met de Eerste Wereldoorlog aan de slag wil gaan.

Afstemming en samenwerking

Laat ons duidelijk wezen: er zitten momenteel tientallen, misschien wel honderden herdenkingsprojecten in de pijplijn. In elke regio in Vlaanderen zal er wel iets gebeuren rond 100 jaar Grote Oorlog. Hou met dit enorme aanbod rekening als je zelf een project plant. Vraag na bij de cultuurdienst van je gemeente, de erfgoedcel of bij andere erfgoedverenigingen in de buurt of daar al plannen zijn voor een project over de Eerste Wereldoorlog. Het is beter om de krachten te bundelen dan allerlei initiatieven naast en door elkaar te ondernemen. En hiermee samenhangend: heel veel publieksacties zijn gepland voor de periode augustus-november 2014. Daarom kan het beter zijn om je eigen project wat later te programmeren. De oorlog heeft per slot van rekening vier jaar geduurd. Niet alles hoeft in 2014 plaats te vinden.

Landelijke evenementen en projecten

Als erfgoedvereniging kan je jouw lokaal project ook laten aansluiten bij een groter evenement. De Nacht van Geschiedenis bijvoorbeeld heeft in 2014 als centrale thema '100 jaar Eerste Wereldoorlog'. Het jaarthema van Erfgoeddag is dan weer 'Grenze-loos'. Dit thema is uiteraard heel breed, maar kan ook een kapstok zijn om het cultureel erfgoed uit/over de Eerste Wereldoorlog in de kijker te zetten. Naast deze landelijke evenementen zijn er nog een aantal grotere projecten die kansen bieden voor lokale verenigingen. Het meest ambitieuze project is ongetwijfeld 'De Namenlijst'. Dit is samenwerking van de provincie West-Vlaanderen en het In Flanders Fields Museum (IFFM), maar strekt zich uit over heel België. De Namenlijst wil komen tot een overzicht van alle dodelijke burgerslachtoffers die gelinkt zijn aan de Eerste Wereldoorlog in België. Het zou gaan om ongeveer 600.000 namen.

De Namenlijst

Wat houdt dit project concreet in? Onlangs lanceerden de provincie en het IFFM een oproep naar de scholen met de vraag om leerlingen naar de lokale oorlogsmonumenten te sturen. Het is de bedoeling dat deze leerlingen bij elk oorlogsmonument de namen oplijsten van

de Belgische burgerslachtoffers 1914-1918, om daarna per individueel slachtoffer zoveel mogelijk informatie op te zoeken. Het project richt zich dus tot de scholen, maar ook gemeentebesturen, lokale historici en heemkundige kringen kunnen helpen. In de eerste plaats door klaar te staan voor jongeren die straks zullen aankloppen in hun zoektocht naar informatie. In de tweede plaats door zelf lokale burgerslachtoffers in kaart te brengen.

De Namenlijst is een interessant project om drie redenen. In de eerste plaats biedt het een insteek om een werking uit te bouwen rond lokale oorlogsmonumenten, waarvan vele momenteel een enigszins vergeten bestaan leiden. Ten tweede biedt dit project kansen voor lokale erfgoedverenigingen om samen te werken met scholen. Ten derde, en misschien wel vooral: dit project levert ook een duidelijke

meerwaarde op voor wie eraan meewerkt. Elke school of vereniging die de lokale burgerslachtoffers in kaart brengt, krijgt van het IFFM de namen terug van de andere (veelal militaire) slachtoffers die relevant zijn voor de gemeente of stad. Het gaat om de militaire Belgische, Franse, Duitse, Amerikaanse of Commonwealth-slachtoffers die in (de buurt) van je stad of gemeente zijn gesneuveld. Vanzelfsprekend kan zo'n overzicht enorm bijdragen tot een betere kennis van de impact van de oorlog op je eigen stad of gemeente.

Meer weten?

www.erfgoeddag.be

www.davidsfonds.be/nacht

www.inflandersfields.be/nl/woi-in-vlaanderen/namenlijst

Doelgroepen en herinneringseducatie

Een belangrijke vraag bij elk project is uiteraard wie je precies wil bereiken: kinderen, jonge gezinnen, toeristen, rusthuisbewoners, mensen met een beperking...? Elk van deze doelgroepen vraagt een andere aanpak. Om specifieke doelgroepen te bereiken is het vaak aangewezen dat je samenwerkt met andere sectoren. Wil je bijvoorbeeld een werking uitbouwen naar mensen met een beperking? Dan is het aangewezen om samen te werken met de welzijnssector. Dergelijke samenwerkingen zijn doorgaans behoorlijk arbeidsintensief, maar meestal ook heel leerrijk. Bovendien bouw je zo een netwerk op, dat nog van pas kan komen voor andere projecten of acties.

Wil je specifiek jongeren bereiken met je project? Herinneringseducatie is dan een interessante piste. Herinneringseducatie betekent dat je kinderen en jongeren laat herinneren aan bepaalde periodes uit het verleden met bijzonder veel menselijk leed (oorlogen, intolerantie, uitbuiting). Dit gebeurt niet louter om het verleden te begrijpen, het gaat er vooral om wat kinderen en jongeren uit dit verleden kunnen leren. Vanzelfsprekend kan ook de Eerste Wereldoorlog fungeren als insteek voor herinneringseducatie. Interessant voor erfgoedverenigingen is dat herinneringseducatie staat ingeschreven in de zogenaamde 'vakoverschrijdende eindtermen' van het secundair onderwijs. Dit betekent dat vrijwel alle secundaire scholen wel op de één of andere

manier aan de slag moeten gaan met herinneringseducatie. We stellen vast dat vele scholen hierbij de samenwerking opzoeken met de erfgoedsector.

Een tijdje geleden ontwikkelde het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie een 'toetssteen voor kwalitatieve herinneringseducatie'. Deze tekst bevat heel wat tips en suggesties voor projecten rond herinneringseducatie, maar is behoorlijk uitgebreid en nog vrij algemeen. Daarom ontwikkelde de provincie West-Vlaanderen een aangepaste en meer toegankelijke handleiding, specifiek voor de Eerste Wereldoorlog.

Meer weten?

Toetssteen (algemeen):

- www.herinneringseducatie.be
- www.klascement.net/herinneringseducatie

Toetssteen (Eerste Wereldoorlog):

www.west-vlaanderen.be/genieten/Cultuur/erfgoed/streekgerichteprojectenengebiedswerking/oorlog_vrede/Documents/Toetssteen%2014-18%20XS.pdf

4. Extra promotie?

Wie een publiek wil bereiken, moet natuurlijk promotie voeren. Ook hier zijn een aantal speciale instrumenten voor handen die je kunnen helpen om je W.O.I-project in de kijker te zetten.

UiT-agenda

De UiT-agenda is een databank waar je jouw cultuur- of vrijetijdsaanbod kunt invoeren. Interessant aan deze databank is dat deze activiteiten vervolgens worden overgenomen door allerhande mediakanalen, zoals gemeentelijke informatiebladen, toeristische diensten en zelfs de regiobijdragen van kranten zoals Gazet van Antwerpen of De Standaard. Als je een publieksgerichte activiteit over de Eerste Wereldoorlog invoert, dan zal die voortaan ook worden ontsloten via een aparte website, www.2014-2018.be. Het is de bedoeling dat deze website op termijn een overzicht zal bieden van alle W.O.I-evenementen in Vlaanderen. Erfgoedwerkers die nog niet vertrouwd zijn met de UiT-databank, kunnen nu een handleiding downloaden die speciaal is ontwikkeld voor de website www.2014-18.be.

Logo's en linten

Je kunt je W.O.I-activiteit ook promoten via een aangepast logo. De Vlaamse Regering heeft een logo ontwikkeld op basis van de overbekende klaproos. Iedereen kan dit gratis downloaden en gebruiken om zijn of haar W.O.I-project mee te promoten. De enige voorwaarde is dat je vooraf toestemming vraagt en aangeeft voor welk project je het logo wil gebruiken. Daarnaast heeft de provincie Limburg een eigen logo ontwikkeld: geen klaproos, maar wel een madeliefje. Lokale erfgoedwerkers uit Limburg kunnen ook dit logo gebruiken om hun projecten en acties aan te kondigen.

Wie nog een stapje verder wil gaan, kan voor zijn of haar gemeente een 'erediploma' aanvragen. Hiervoor kan je terecht bij het (federale) Ministerie van Defensie. Dit erediploma wordt toegekend aan steden of gemeenten die bijzonder zwaar getroffen werden door de gevechten, bombardementen en slachtpartijen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Steden en gemeenten met zo'n diploma krijgen ook een bijpassend tricolor herinneringslintje dat ze aan hun gemeentevlag kunnen hechten. Voor alle duidelijkheid: dit lintje wordt enkel toegekend aan stads- of gemeentebesturen. Als lokale erfgoedvereniging kan je natuurlijk - via de cultuurraad bijvoorbeeld - vragen aan je gemeente om zo'n erediploma aan te vragen.

Meer weten?

UiT-databank:

www.vlaanderen.be/int/uit-agenda-groote-oorlog en www.uitdatabank.be/

Logo klaproos:

www.vlaanderen.be/int/logo-2014-18

Erediploma:

www.be14-18.be/nl/content/diploma

5. Het bos en de bomen

Het is duidelijk dat lokale erfgoedwerkers bij heel wat instanties terecht kunnen voor ondersteuning of advies. Om terug te keren naar het begin van dit artikel: een onbedoeld effect van al die ondersteuningsinitiatieven is dat vele lokale erfgoedwerkers het bos door de bomen niet meer kunnen zien. Bij welke organisaties kan je nu terecht voor welke ondersteuning en begeleiding? Hierbij een eerste overzicht:

Lokaal

Het eerste en vaak ook het belangrijkste aanspreekpunt voor lokale verenigingen is uiteraard het lokale bestuur. Op dit niveau opereren ook de erfgoedcellen. Vrijwel alle erfgoedcellen in Vlaanderen zijn al een tijdje bezig met de voorbereiding van W.O.I in hun stad of streek. Daarnaast zien we dat de meeste erfgoedcellen, in het kader van hun ondersteunende werking, lokale erfgoedactoren concreet willen ondersteunen, hen willen samenbrengen en ontmoeting stimuleren. Kortom: is er een erfgoedcel actief in je stad of streek? Dan is die het eerste en beste aanspreekpunt voor je lokaal W.O.I-project.

Provinciaal

Ook de provincies zetten stevig in op de Eerste Wereldoorlog. Naast een eigen programma, willen ook zij lokale erfgoedactoren op hun grondgebied samenbrengen, hen ondersteunen en lokale W.O.I-projecten onder de aandacht brengen. Vaak gebeurt dit via een overkoepelende website. De provincies Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen hebben een eigen projectwebsite; Vlaams-Brabant heeft een aparte pagina aangemaakt op de provinciewebsite.

Bij de provincies kan je ook subsidies aanvragen voor erfgoedprojecten. Heel belangrijk bij deze provinciale subsidielijnen is wel dat je project een 'bovenlokale' relevantie moet hebben. Dit criterium bereik je door bijvoorbeeld samen te werken met erfgoedorganisaties uit andere gemeenten.

Vlaams

Ook de Vlaamse Regering heeft een eigen, en zelfs een heel erg ambitieus, herdenkingsprogramma. In dit kader heeft zij de voorbije jaren heel wat subsidies toegekend aan vooral toeristische projecten. Er is sprake dat er in de loop van volgende jaren opnieuw een subsidielijns voor W.O.I-projecten zal worden gelanceerd, maar ook die zal wellicht zijn gericht op de wat grotere toeristische evenementen. Voor lokale erfgoedverenigingen zijn deze subsidielijnen dan ook minder interessant. Wil je weten welke andere acties en projecten de Vlaamse overheid plant? Neem dan zeker een kijkje op de website van het 'Projectsecretariaat 100 jaar Grote Oorlog'.

Er zijn uiteraard nog een heleboel andere Vlaamse organisaties waar je terecht kan voor advies en be-

geleiding. In de eerste plaats zijn er de musea, zoals bijvoorbeeld het In Flanders Fields Museum dat het historische verhaal van de oorlog in de frontstreek brengt. Er is ook een kenniscentrum waar je als bezoeker zelf op zoek kunt gaan naar bijkomende informatie. Wil je meer weten over landbouw en voedsel tijdens de Eerste Wereldoorlog? Dan kan je contact opnemen met Centrum voor Agrarisch Geschiedenis. Dit centrum heeft een stevige expertise opgebouwd op het vlak van de geschiedenis en het erfgoed van voedsel, landbouw en het platteland. Ook FARO besteedt veel aandacht aan de Eerste Wereldoorlog. Als steunpunt zetten we vooral in op reflectie en vorming rond het hele herdenkingsverhaal. Daarbij werken we zo aanvullend mogelijk, naast en in samenwerking met de vele andere ondersteuningsinitiatieven in Vlaanderen. Verder proberen we zoveel mogelijk het overzicht te houden op de vele W.O.I-projecten en acties in Vlaanderen. De meest relevante initiatieven voor de cultureel-erfgoedsector communiceren we vervolgens via onze website en nieuwsbrief.

Kortom: binnen de cultureel-erfgoedsector leeft er, op verschillende niveaus, heel veel interesse, goesting en ambitie om '100 jaar Grote Oorlog' op een hedendaagse wijze te herdenken. Er zijn inmiddels ook al verschillende instrumenten uitgewerkt die lokale erfgoedwerkers kunnen helpen bij de uitwerking van een lokaal W.O.I-project. Zie je, ondanks bovenstaand overzicht, nog niet helemaal het bos door de bomen? Dan kan je uiteraard ook contact opnemen met de consultants van Heemkunde Vlaanderen. Zij helpen je graag verder of verwijzen je door naar de meest aangewezen specialist terzake!

Meer weten?

Lokaal:

www.erfgoedcellen.be en gemeentelijke websites

Provinciaal

www.antwerpen1914-1918.be
www.limburg1914-1918.be
www.100jaargrooteoorlog.be
 (West-Vlaanderen)
www.vlaams-brabant.be
www.oost-vlaanderen.be

Vlaams

www.vlaanderen.be/int/projectsecretariaat-100-jaar-groote-oorlog
www.inflandersfields.be
www.cagnet.be
www.faronet.be
www.heemkunde-vlaanderen.be

Federaal

www.be14-18.be

De auteur

Gregory Vercauteren is stafmedewerker bij FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. Naast aanspreekpunt voor de erfgoedcellen, volgt hij ook een aantal projecten over de Eerste Wereldoorlog op (gregory.vercauteren@faronet.be of 02 213 10 72).

1 Met dank aan Bart De Nil (FARO) voor zijn aanvullingen en bemerkingen bij deze tekst.

2 J. ART en E. VANHAUTE, red., *Inleiding tot de lokale geschiedenis van de 19de en 20ste eeuw*, Gent, Mens & Cultuur, p. 238.